

## **Mihkel oli tänavu tormakas ja märg, kuid soe**

Autor

**Ain Kallis**

Sügis-, mihkli- ja porikuu algas vee ja vilega. Paljudes koolides rikkusid teadmispäeva pidamist kõvad vihmahood. Direktorid aina pärisid ilmajaamadest: kas peab nii kaua vihmavahet, et saaks aktuse õues ära pidada? Maamehed omakorda püüdsid vesistelt põldudelt saaki päästa.

Esimene sügiskuu ei andnud palju suvele alla, ei sademetelt ega õhusoojuselt. Näiteks Tartumaal oli viimase 29 aasta jooksul vaid 1999. aasta «unelmate suve» september olnud tänavusest soojem. Vihma tuli samuti palju, nagu sellel suvel kombeks - Eesti keskmisena 100 millimeetrit ehk üle kolmandiku enam paljuaastasest keskmisest ehk normist.

### **Hilinenud öökülmad**

Ka seekord sai taevast vett enim Kirde- ja Kesk-Eesti (Jõhvi 157 millimeetrit ehk 187 protsenti normist!), seal valas või tibutas pea iga päev. Saartel oli märksa kuivem.

Lohutuseks oli aiapidajaile see, et kõvade öökülmade saabumine hilines. Sügislilled said ilutseda päris kuu lõpuni. Esimesed hallad 9. septembril (Türil oli kahe sentimeetri kõrgusel maapinnast, kus kõige jahedam, - 3,2 kraadi) veel midagi hullu korda ei suutnud saata.

Kuu teine dekaad oli õige suvine, olles kohati normist üle kolme kraadi võrra soojem. Mustvees näitas automaatjaama andur 11. kuupäeval päevaseks maksimumiks 22 kraadi.

Septembri viimasel kolmandikul reetis ilmataat, et on harjumustelt nõukogudeaegne: hakkas vihma kuuplaani täites tormama. Nagu ka eelmistel kuudel, sadas kõvasti just sel perioodil 2- üle kahe korra normist enam!

Pööripäeval ehk põhjapoolkera sügise alguse päeval ehk Tallinna autodest vabastamise päeval oli soe, kohati ning ajuti tibutas vihma. Klimatoloogiline sügis (kui ööpäeva keskmine temperatuur langeb alla 13 kraadi) saabus kohale astronoomilisest paar päeva varem.

### **Välismaised orkaanid**

Meie kodukant oli kena vaikne kohakene võrreldes sellega, mis mujal toimus. Rikastes maades oli ilmaelu õige orkaanine või taifuunine. Ameeriklasi materdasid kuu jooksul kolm suurtormi - Frances,

Ivan ja Jeanne, tuues hukatust või ainelist kahju tuhandetesse kodudesse.

Vaesemate saareriikide elanikud ei saanud kuhugi põgeneda - seal sai neid ka tohutult hukka (nagu ütles üks raadio: «Haiti hukkunute arv suureneb kindlasti, kui päästemeeskonnad kohale jõuavad!»). Ameerika Ühendriikides evakueerusid miljonid, kuigi läbi raskuste: Jeanne'i eest põgenejad tegid kiirteedel paari päevaga sadu tuhandeid plekimõlkimisi.

Ivan Julm, nagu kõige kõvemat, viienda kategooria orkaani kutsuti, surmas Floridas 52 elanikku, neli vähem kui 1999. aastal Floyd.

Ootasin põnevusega, ehk keerab Jeanne oma silma New Orleansi poole - siis saanuks teda hüüda New Orleansi Neitsiks, kuid too rahuldas tapahimu Haitil, uputades või mattes muda alla üle 3000 inimese.

Õnneks ei saa Jeanne'i-nimeline torm New Orleansi enam kunagi rünnata, sest kõik eelnimetatud orkaanid saadetakse «erru». Nii tehakse kõigi suuri ohvreid või ainelist kahju teinud tormidega.

Vägevate «tapjaorkaanide» rünnakutes võib leida korrapära - nad saavad ligikaudu 35 aasta järel: 1900. aastal Texase linna Galvestoni hävitanud torm (hukkus ligi 10 000 elanikku!), 1935. a nn Labor Day orkaan, Camille (1969) ning tänavune nelik. Sajandi orkaaniks kutsutud Mitch, mis möllas 1998. aastal Kesk-Ameerikas, tappes umbes 11 000 inimest, langes sellest reast küll välja.